

SEZNAM TEMATICKÝCH OKRUHŮ

BAKALÁŘSKÁ STÁTNÍ ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA Z ARCHIVNICTVÍ

Předměty společné pro všechny programy (samostatný program, maior a minor)

Státní závěrečná zkouška z archivnictví

1. Archivy, jejich funkce a poslání, vznik a vývoj pojmu (též různý výklad termínu) ve světle odborné literatury.
2. Vznik archivnictví jako oboru a nauky, Jean Mabillon, Theodor v. Sickel, Eugenio Cassanova, Adolf Brennecke, Gerhart Enders.
3. Archivy v antické kultuře, středověké archivy církevní a světské provenience.
4. Základní archivní pojmy: Archiv, archivní fond, archivní manipulace, archivní registratura, meziarchiv (správní archiv), pojetí Národního archivního dědictví.
5. Archivy a jejich vztah ke knihovnám, muzeím a galeriím, odlišnosti a spolupráce.
6. Tvorba, ukládání a evidence dokumentů v kancelářích a ve spisovnách, v analogové nebo digitální podobě, elektronická podatelna, jednacích a evidenčních číslech, rozdělování, oběh, vyřizování, podepisování, odesílání a ukládání dokumentů.
7. Druhy archiválií a jejich charakteristika, dělení dle diplomatických kategorií, nepísemné dokumenty a jejich původ (zvukové, obrazové, magnetické, optické, fotografické).
8. Základní principy pořádání archivního materiálu, holandská archivní škola, pertinenci, provenienční (historický, strukturní), volný provenienční princip, referenční označení.
9. Archivní soubory – archivní fondy a archivní sbírky, typy, evidence, evidenční list NAD, legislativa k evidenci.
10. Legislativní vývoj českého archivnictví.
11. Počátky archivnictví u nás: vliv správních reforem Marie Terezie, vznik zemských archivů, stav archivů kolem roku 1918, funkce archivních inspektorů.
12. Základní etapy zpřístupnění archiválií: třídění, pořádání, inventarizace, katalogizace, inventární a evidenční jednotky, druhy zpřístupňovacích pomůcek archivních souborů.
13. Inventarizace archivních souborů archivních fondů justice (okresní a krajské soudy), zastupitelstva.
14. Inventarizace archivních souborů archivních fondů církevní správy (farní úřady, biskupství, církevní řády, kláštery), velkostatků.
15. Inventarizace archivních souborů archivních fondů veřejné správy (okresní úřady, archivy obcí, měst, národních výborů).
16. Inventarizace archivních souborů archivních fondů cechů, spolků, osobních fondů; rodinné šlechtické archivy na příkladu archivů Rožmberků, Schwarzenberků, Lobkoviců.
17. Současná síť archivů v ČR, srovnání se zahraničím, historie, současnost, úkoly a poslání.
18. Dějiny a současnost Národního archivu v Praze, hlavní fondy, osobnosti.
19. Dějiny a současnost Moravského zemského archivu v Brně, hlavní fondy, osobnosti.
20. Dějiny a současnost Zemského archivu v Opavě, hlavní fondy, osobnosti.
21. Vývoj státních oblastních archivů, hlavní fondy.

22. Vznik a vývoj speciálních archivů.
23. Vznik, vývoj, zánik tzv. podnikových archivů, případně jejich přeměna na archivy soukromé sféry.
24. Organizace a řízení archivů, vědecká archivní rada, vnitřní organizační struktura archivů, personální a hospodářské záležitosti.
25. Základní podmínky pro ukládání a ochranu archiválií: budovy, technické vybavení, fotografování, konzervace a restaurování, nové typy archivních budov na příkladu Francie, Rakouska.
26. Využití a prezentace archivů a archiválií, badatelna a badatelský řád, výstavy, publikační činnost, digitalizace.
27. Systém archivů ve Francii, Rakousku, Spolkové republice Německo, Polsku, na Slovensku. Mezinárodní archivní rada, spolupráce.
28. Osobnosti českého a moravského archivnictví: František Palacký, Beda Dudík, Václav Vojtíšek, Václav Hrubý, Jindřich Šebánek, Sáša Dušková, Ivan Hlaváček, Jan Bistrický, Adolf Turek, Vladimír Spáčil.
29. Archivní školství ve světě a u nás, historie a současnost.
30. Česká archivní společnost – historie a současnost, archivní periodika.

Státní závěrečná zkouška z dějin správy

1. Územní vývoj českého státu, země Koruny české, zahraniční léna a krátkodobá připojení některých zemí během středověku. Československá republika a její územní vývoj.
2. Kolokvia a generální sněmy, sněmy jednotlivých zemí a krajů. Landfrýdy. Proměny sněmů za husitství, v době před- a pobělohorské. Konfederace stavů před a za stavovského povstání.
3. Zemský a dvorský soud, krajské soudy. Zemská zřízení včetně Obnoveného zřízení zemského. Komorní a apelační soud.
4. Krajské zřízení – středověké kořeny, funkce krajů, proměny struktury a úřadu.
5. Správa země v období husitství. Nahrazení královské moci, sněmy, rada království českého, jednání o nástupnictví na český trůn, městské svazy.
6. Vývoj státní správy v období stavovské monarchie (od husitství do Obnoveného zřízení zemského).
7. Státní správa po Bílé hoře do nástupu Marie Terezie. Omezování stavovských práv, absolutistická moc panovníka. Centrální habsburské úřady, zemské úřady, místodržitelství.
8. Osvícenské reformy státní správy a její vývoj až do roku 1848 – reformy centrálních úřadů.
9. Osvícenské správní reformy a jejich vývoj do roku 1848 – reformy soudní, organizace zemských úřadů.
10. Vznik a vývoj šlechtické držby půdy do Obnoveného zřízení zemského. Kolonizace. Poddanství. Počátky správního aparátu patrimonie.
11. Patrimoniální správa po vydání Obnoveného zřízení zemského do roku 1850. Rozvoj správního aparátu patrimonie. Zásahy státu do patrimoniální správy.
12. Vznik a vývoj městské správy, samosprávy a práva do roku 1547. Královská města, poddanská města. Struktura měst. Formování a činnost městských rad. Vzdělání a moc za husitství.

13. Městská správa po roce 1547. Odraz porážky povstání ve vývoji měst. Vliv panovníka a osvícenské reformy.
14. Počátky a vývoj církevní správy a církevních institucí do vydání Obnoveného zřízení zemského (vznik (arci)biskupství, farní organizace, děkanáty, arcijáhenství, synody, vývoj za husitství – horní a dolní konzistoř).
15. Církevní správa po vydání Obnoveného zřízení zemského do současnosti (obnova katolického náboženství, nová organizační struktura, osvícenské reformy, církevní správa dalších vyznání, proměny vztahu církve a státu).
16. České země v habsburské monarchii (národy a území habsburské monarchie, postavení českých zemí v rámci monarchie, rakousko-uherské vyrovnání).
17. Vliv revoluce 1848–1849 na veřejnou správu a samosprávu, zrušení roboty a poddanství.
18. Ústavní vývoj v habsburské monarchii v druhé polovině 19. století (od příslibu konstituce k Prosinčové ústavě; Palackého návrhy na uspořádání monarchie).
19. Politická (veřejná) správa v letech 1849–1918.
20. Územní samospráva v letech 1849–1918. Legislativní rámec; definice obce a její funkce; klady a zápory fungování samosprávy; statutární město.
21. Volební systém v habsburské monarchii. Volební census; kuriový systém, aktivní a pasivní právo; volby na zemské sněmy, na Říšskou radu a do obcí.
22. Soudnictví a justice v letech 1848–1918.
23. Finanční správa v letech 1848–1918, včetně základní struktury daňové soustavy.
24. Ústavní vývoj v Československu v letech 1918–1989. Ústavní listiny z let 1920, 1948 a 1960 v kontextu politického vývoje státu; základní instituce státu a jejich vzájemný vztah; volební systémy.
25. Politická (veřejná) správa v letech 1918–1938. Recepce správního a právního systému habsburské monarchie; realizace župního zákona; zavedení zemského správního modelu.
26. Územní samospráva v letech 1918–1938. Pojetí samosprávy v meziválečném období; obecní samospráva – obecní orgány a působnosti; vyšší samospráva.
27. Soudní a finanční správa v letech 1918–1938. Základní charakteristika; srovnání obou správních odvětví se stavem v období monarchie.
28. Vývoj správy v Říšské župě sudetské a ostatním území odtrženém v říjnu 1938. Důsledky aplikace říšského správního práva; správní struktura – vzájemný poměr jednotlivých správních stupňů; podoba německého obecního zřízení; soudní správa.
29. Správní vývoj na území protektorátu Čechy a Morava. Vztah autonomní protektorátní správy a německé okupační správy; podstata Heydrichovy správní reformy.
30. Státní správa v Československu v letech 1945–1989. Základní charakteristika státní správy a jejích hlavních oborů; role národních výborů v poválečném Československu – vývoj národních výborů a jejich orgánů do roku 1989.

Státní závěrečná zkouška z pomocných věd historických 1

Zkouška sestává ze dvou praktických úkolů:

1. Přepis (transliterace) vylosovaného textu psaného novogotickou kursivou.
2. Úkol vylosovaný z následujících možností:
  1. Interpretace popisu listiny (dle CDB)

2. Interpretace popisu literárního rukopisu
3. Popis nápisu
4. Popis pečetí (2 pečeti)
5. Blason erbu včetně honosných kusů (2 erby)
6. Převedení souboru 14 historických datací

Studenti samostatného programu navíc skládají:

Státní závěrečná zkouška z pomocných věd historických 2

1. Typy diplomatického materiálu a formy jeho dochování. Falza. Osoby činné při tvorbě diplomatického materiálu. Vztah mezi právním aktem a jeho zlistiněním.
2. Vnější a vnitřní znaky diplomatického materiálu, mj. i na příkladu konkrétní jazykově české listiny (zejména rozbor částí listiny).
3. Počátky listin v českém státě. Diplomatika přemyslovského období. Expedované písemnosti, úřední knihy a organizace kanceláře českých panovníků v letech 1310–1526.
4. Změny v názvu, činnosti, postavení a obsazení kanceláře českého panovníka v letech 1526–1848 (včetně kanceláře stavovského direktoria). Expedované písemnosti a úřední knihy kanceláře ve zvoleném období.
5. Zemské a dvorské desky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: druhy knih, jejich dochování, jazyk, forma a obsah zápisů. Úředníci a edice zemských desek.
6. České, moravské a slezské katastry: charakteristika jednotlivých katastrů (včetně knih zaměřených na evidenci dominikálu), jejich odlišnosti, současné uložení a edice.
7. Písemnosti církevní správy: expedované písemnosti, úřední knihy a kancelář biskupů a arcibiskupů, horní a dolní konsistoř, písemnosti (arci)biskupství, řeholních institucí a farních úřadů v raném novověku. Matriky.
8. Písemnosti patrimoniální správy: zrod a proměny vrchnostenské kanceláře, listiny, úřední knihy (zejména urbáře, gruntovní knihy a další knihy přenesené agendy), účetní materiál.
9. Písemnosti městské správy: městské kanceláře, listiny, knihy (včetně typologie městských knih), spisový materiál a jeho dělení v městských kancelářích raného novověku. Písemnosti cechovní provenience: listiny, statuta, knihy a spisový materiál.
10. Kanceláře institucí centrálních (česká komora, apelační soud), zemských (místodržitelství, tribunál, vrchní slezský úřad) a krajských, jejich vývoj, uspořádání a příklady písemností.
11. Paleografické a archeologické psací látky a náčiní ve středověku i v novověku. Filigranologie: vznik, funkce a atlasy filigránů.
12. Vznik latinského písma a vývoj latinské abecedy (včetně římských a arabských číslic). Písma antického období: druhy písma, jejich vznik, charakteristické znaky, použití (i v následujících stoletích) a zánik.
13. Písma období tzv. národních písem: druhy písma na evropském kontinentě a britských ostrovech, jejich vznik, charakteristické znaky, použití a zánik.
14. Karolínská minuskula: vznik, vývoj a výrazné charakteristické rysy písma v jednotlivých obdobích, diplomatická a kuriální minuskula, přerod do gotických písem a vliv na zrod humanistických písem.

15. Písma gotická: vznik, druhy písem, jejich charakteristika a využití, přechod k novogotickým písmům.
16. Vymezení předmětu novověké latinské paleografie a její metodologické problémy, zásady klasifikace a analýzy novověkého písma. Geneze novověkého písma v Itálii, Francii a Anglii.
17. Geneze německého novogotického písma v době pozdní gotiky, renesance a baroka v letech 1500–1775. Norimberská písařská škola a vznik prvních tištěných písařských učebnic.
18. Proměny českého novogotického písma v letech 1500–1775. Pronikání prvků německého novogotického písma do českého novogotického písma.
19. Od německého novogotického písma vídeňské normální školy po moderní kurent v letech 1775–1941. Vídeňské normální písmo v jazykově českých textech a rozvinuté německé novogotické písmo 19. a 20. století.
20. Recepce a adaptace rukopisného humanistického písma v českých zemích v období pozdní gotiky, renesance a baroka. Přehled hlavních historických řezů tiskových písem s důrazem na řezy antikvové.
21. Kodikologie I. Literární rukopis a jeho vnější znaky. Písmo, výzdoba, notace a vazba rukopisu.
22. Kodikologie II. Typy rukopisů dle obsahu. Rukopisy kolem Bible a liturgické rukopisy. Nejvýznamnější rukopisné sbírky v České republice a jejich geneze.
23. Epigrafika. Nápisy a jejich rozdělení, vnější a vnitřní znaky nápisů. Soupisy a zásady pro popis nápisů.
24. Heraldika I. Vznik erbů, jejich funkce ve společnosti. Nositelé erbu. Historie využívání erbů, proměny jejich výtvarné podoby.
25. Heraldika II. Součásti úplného erbu. Tvary a figury štítu. Honosné kusy, jejich využití. Blason erbu.
26. Sfragistika. Pečeti a jejich funkce ve společnosti. Autentická pečeť, různé typy pečeti (sdružené, větší, menší, sekret, signet, protipečeť) a jejich vnější a vnitřní znaky.
27. Numismatika a předmět jejího zájmu. Vysvětlení základních numismatických pojmů. Vývoj měny v českých zemích s důrazem na oběživo.
28. Genealogie. Vývod, rozrod, různé formy rodokmenů, pokrevenské a příbuzenské tabulky, ztráta a přesun předků či potomků.
29. Historická chronologie. Lunární, lunisolární a solární kalendář. Reformy kalendáře, zejména juliánská a gregoriánská reforma kalendáře. Éry a epochy.
30. Historická metrologie. Metrologické systémy v českých zemích a jednotky s nimi spojené.